

OMAVALVONTAOHJELMA
Päijät-Hämeen sosiaalipsykiatrinen säätiö sr
2025-2026

Sisällysluettelo

1. Johdanto	3
2. Omavalvonnan lähtökohdat	3
2.1 Omavalvontaa ohjaava lainsäädäntö	3
2.2 Omavalvonta osana johtamisjärjestelmää	3
2.3 Omavalvonnan yhteys Menten strategiaan tavoitteisiin ja dokumentteihin	4
2.4 Riskienhallinta osana omavalvontaa	4
3. Omavalvonnan toteuttaminen	5
3.1. Omavalvonnan periaatteet	5
3.2. Tiedon hyödyntäminen omavalvonnan toteuttamisessa	5
3.3. Palveluntuottajien ohjaus ja valvonta	5
4. Omavalvonnan suunnittelu, ohjaus, seuranta ja kehittäminen	6
4.1. Omavalvonnan suunnittelu, ohjaus ja seuranta	6
4.2. Omavalvonnan kehittäminen	6
4.3. Omavalvontaohjelman hyväksyntä	7

1. Johdanto

Päijät-Hämeen sosiaalipsykiatrisessa säätiössä sr (myöhemmin Mente) omavalvonnan kehittäminen osana koko toiminnan kehittämistä perustuu jatkuvaan oppimiseen, tavoitteelliseen ja pitkäjänteiseen kehittämiseen sekä toiminnan ylläpitämiseen muuttuvan lainsäädännön ja viranomaislainsäädännön ja viranomaissuosituksen mukaisesti. Tätä toiminnan kehittämistä ohjaavat ja raamittavat toisiaan täydentäen SHQS-standardin (Social and Health Quality Standard) mukainen laadunhallintajärjestelmä sekä Menten omavalvontaohjelma. Omavalvontaa ja laadunhallintaa tukevat IMS toiminnanohjausjärjestelmä ja laadunhallintajärjestelmään liittyvät QScalan sisäinen itsearviointi ympäristö sekä ulkoisten auditointien toteuttamiseen liittyvä QScala.

Menten omavalvontaohjelma pohjautuu ja sitä päivitetään Päijät-Hämeen hyvinvointialueen omavalvontaohjelman pohjalta. Menten palveluyksiköiden yksikkökohtaiset omavalvontasuunnitelmat päivitetään vuosittain. Omavalvonnan kehittämistä toteutetaan palvelujen tilaajan Päijät-Hämeen hyvinvointialueen kanssa yhteistyössä ja ohjauksessa.

Omavalvonta on hyvinvointialueen enisijainen valvonnan muoto ja se valvoo vastuullaan olevaa julkista ja yksityistä palvelutuotantoa varmistaakseen omavalvonnan toteutumisen palvelutuotannossa. Yksityisten palveluntuottajien näkökulmasta hyvinvointialue myös varmistaa osana omavalvontaa tehtyjen sopimusten noudattamista.

Omavalvontaohjelma toimii strategisena välineenä omavalvonnan johtamisessa Mentellä ja sisältää kuvauksen siitä, miten omavalvontaa kokonaisuutena Mentellä toteutetaan. Se määrittelee omavalvonnan periaatteet.

2. Omavalvonnan lähtökohdat

2.1 Omavalvontaa ohjaava lainsäädäntö

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) mukaan yksityisen palveluntuottajan on toiminnassaan varmistettava omavalvonnalla tehtäviensä lainmukainen hoitaminen ja tekemiensä sopimusten noudattaminen. Yksityisen palvelun tuottajan on omavalvonnassaan erityisesti varmistettava palvelujen saatavuus, jatkuvuus turvallisuus, laatu ja asiakkaiden yhdenvertaisuus. Omavalvonta on toteutettava osana palvelujen tuottamista ja palveluntuottajan on laadittava vastuulleen kuuluvista tehtävistä ja palveluista omavalvontaohjelma.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) mukaan useammissa kuin yhdessä palveluyksikössä palveluja antavan palveluntuottajan on laadittava vastuulleen kuuluvista tehtävistä ja palveluista omavalvontaohjelma sähköisesti. Palveluntuottajan omavalvontaohjelman tulee kattaa kaikki palveluntuottajan palveluyksiköt. Omavalvontaohjelmassa on määriteltävä, miten palveluntuottajan veloitteiden noudattaminen järjestetään ja toteutetaan sekä miten sitä seurataan ja havaitut puutteellisuudet korjataan. Omavalvontaohjelman osana on myös päivittäisen toiminnan sisältämät palveluyksiköiden omavalvontasuunnitelmat ja lääkehoitosuunnitelmat.

Valvontalain mukaan omavalvontaohjelman toteutumista on seurattava palveluja saavilta asiakkailta ja potilailta, heidän omaisiltaan ja läheisiltään sekä palveluyksikön henkilöstöltä säännöllisesti kerättävän palautteen perusteella. Omavalvontaohjelma sekä sen toteuttamisen seurantaan perustuvat havainnot ja niiden perusteella tehtävät toimenpiteet on julkaistava neljän kuukauden välein julkisessa tietoverkossa tai muilla niiden julkisuutta edistävillä tavoilla. Lain mukaan palveluja on kehitettävä seurannassa tehtyjen havaintojen perusteella ja asiakastyöhön osallistuvan henkilöstön riittävyuden seurannan sekä saadun palautteen perusteella.

2.2 Omavalvonta osana johtamisjärjestelmää

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen omavalvontaohjelmassa on määritelty sen omavalvonnan johtamisjärjestelmä. Menten palvelutuotannon, kuten muidenkin yksityisten palveluntuottajien palvelutuotannon omavalvonnan, toteuttamisesta omavalvontaohjelman ja omavalvontasuunnitelmien mukaisesti vastaa palveluntuottaja itse.

Hankittaessa palveluita yksityisiltä palveluntuottajilta lähtökohtana valvonnassa on varmistaa riskienhallinnan, omavalvonnan sekä asiakas- ja potilasturvallisuuden toteutuminen. Yksityisten palveluntuottajien valvonta osana valvonnan kokonaisuutta organisoidaan hyvinvointialueella sen omavalvontaohjelmassa kuvatulla yhteistyömallilla (s.8). Toimialat johtavat, resursoivat ja toteuttavat valvonnan ja järjestämisen tuki yksikkö kehittää valvonnan menetelmiä lakien ja asetusten mukaisesti sekä tukee toimialoja valvonnan toteuttamisessa. Tämä tukee omavalvonnan mentelmällisen osaamisen ja palvelujen substanssiosaamisen yhdistämistä tehokkaaksi ja laadukkaaksi valvontatoiminnaksi. Valvontatyötä tekee siihen koulutettu henkilöstö.

Omavalvonnan kokonaisuutta Mentellä johtaa palvelujohtaja, joka vastaa omavalvontaohjelman laatimisesta. Palveluyksiköiden johtajat vastaavat omien yksiköidensä omavalvontasuunnitelmien laadinnasta, omavalvonnan toteutuksesta, seurannasta ja arvioinnista sekä omavalvontaan liittyvästä raportoinnista palvelujen tilaajalle ja valvojalle. Palvelujohtaja raportoi muulle johtoryhmälle Menten palvelujen omavalvonnan tilasta vuosittain osana johdon katselmusta.

2.3 Omavalvonnan yhteys Menten strategiaan tavoitteisiin ja dokumentteihin

Omavalvonta tukee Menten onnistumista strategisissa tavoitteissa, jotka on määritelty Menten strategiassa 2025-2027. Omavalvontaohjelma on yksi keskeisistä Menten toimintaohjelmista ja -suunnitelmista SHQS- standardin mukaisen laadunhallintajärjestelmän lisäksi. Toimintaohjelmien lisäksi Mentellä on toimintaa ohjaavia suunnitelmatason dokumentteja, kuten turvallisuus-, henkilöstö- ja koulutus-, yhdenvertaisuus- ja ympäristösuunnitelma. Omavalvonnalla tuetaan ja varmennetaan suunnitelmien toteutumista sekä määritellyissä tavoitteissa onnistumista.

Menten omavalvonnan dokumenttikokonaisuus koostuu seuraavista omavalvontaa ohjaavista dokumenteista:

- omavalvontaohjelma
- yhteinen omavalvontasuunnitelma pohja sosiaalipalveluille
- yhteistä sosiaalipalvelujen suunnitelmapohjaa hyödyntäen laaditut asumis- ja kuntoutuspalvelujen yksiköiden omavalvontasuunnitelmat
- terveydenhuollon omavalvontasuunnitelma

Yksityiset palveluntuottajat kirjoittavat omat omavalvontaohjelmat ja -suunnitelmat lainsäädännön sekä Valviran määräysten mukaisesti.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue kokoaa internetsivuilleen kaikki omavalvonnan dokumentit sisältäen sekä julkisen että yksityisen palveluntuottajien omavalvontasuunnitelmat.

2.4 Riskienhallinta osana omavalvontaa

Omavalvonta on yksi tapa toteuttaa Menten sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa, koska omavalvonnan kaikki eri toimet toteuttavat osaltaan riskienhallintaa. Omavalvonnalla pyritään ehkäisemään, havaitsemaan ja korjaamaan palvelujen tuottamisessa jo tunnistettuja ja jatkossa tunnistettavia riskejä. Menten omavalvonnan vuosisuunnittelussa asetetaan omavalvonnan menettelyille seuraavan vuoden painopisteet, jotka ovat osa riskien ja mahdollisuuksien hallintaa.

Riskienhallinta on osa omavalvonnan sisältöä. Sen avulla varmistetaan, että riskienhallinnan menetelmiä, kuten riskien tunnistamista ja riskiarvioita, toteutetaan toiminnassa ja riskienhallintatoimepiteitä tehdään. Omavalvonnan jatkuvan seurannan ja riskienhallinnan käytännön toteuttamisen näkökulmasta havainnoidaan ennakoivasti, suunnitelmallisesti ja reaktiivisesti erilaisia puutteita ja reagoidaan niihin toiminnan eri tasoilla.

Riskienhallinta on myös päätöksentekoa, jota tehdään asetettaessa toiminnalle tavoitteita ja tarkastettaessa tavoitteiden saavutettua tasoa. Saavutetun tason vaikutusta toiminnan tavoitteisiin tulee omavalvonnassa arvioida mittaritiedon perusteella.

3. Omavalvonnan toteuttaminen

3.1. Omavalvonnan periaatteet

Menten omavalvonnan toteuttamista ohjaavat omavalvonnan periaatteet, Päijät-Hämeen hyvinvointialueen omavalvontaohjelma ja Menten yksiköiden sosiaali- ja terveydenhuollon omavalvontasuunnitelmat.

Menten omavalvonnan toteuttamista ohjaavat periaatteet:

1. Omavalvontaa tehdään ensisijaisesti Menten asiakkaita varten ja asiakkaiden kanssa yhteistyössä.
2. Omavalvonnan tavoitteena on tukea Menten ammattilaisia onnistumaan tehtävissään.
3. Omavalvonnan päämääränä on tukea johtamista, palvelujen tuottamista ja toiminnan kehittämistä.
4. Omavalvonnassa hyödynnetään tiedolla johtamisen mahdollisuuksia.
5. Omavalvonta on yhteistyötä palvelunjärjestäjän, Menten ja asiakkaiden välillä ja se hyödyttää kaikkia osapuolia lisäten läpinäkyvyyttä ja osallisuutta.

3.2. Tiedon hyödyntäminen omavalvonnan toteuttamisessa

Tiedon hyödyntäminen on keskeinen osa omavalvonnan toteutusta, jossa huomioidaan lainsäädännön perusteella jo käytössä olevat sekä tulevaisuudessa käyttöön otettavat mittarit. Päijät-Hämeen hyvinvointialueen omavalvontaohjelmassa on määritelty omavalvonnan mittaamisen viitekehys, jota sovelletaan yksikkötasoisissa omavalvontasuunnitelmissa. Se luo edellytykset tietoperusteiselle johtamiselle ja toiminnan kehittämiseksi sekä tarjoaa tietoa omavalvonnan tueksi.

Mittaritiedon käyttäjät hyödyntävät omavalvonnan tuottamaa tietoa eri tavoin; yksiköissä tietoa hyödynnetään käytännön tasolla jatkuvasti, kun taas johdon tasolla tiedon hyödyntäminen keskittyy seurantaan ja tarvittaessa johtamiseen ja toiminnan kehittämiseen. Mittaritietoa tarkasteltaessa ja vertailtaessa tehdään sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteiden mukaisesti riskienhallinnan toimenpiteitä: tunnistetaan, analysoidaan ja hallitaan riskejä. Hyvinvointialueen omavalvonnasta julkaistaan säännöllisesti tietoa hyvinvointialueen asukkaille ja aluevaltuustolle. Julkaistavista tiedoista on kuvaus hyvinvointialueen omavalvontaohjelmassa.

3.3. Palveluntuottajien ohjaus ja valvonta

Päijät-Hämeen hyvinvointialue valvoo ja ohjaa Menten palvelutuotantoa. Valvonta ja ohjaus perustuu hyvinvointialueen ohjaus- ja valvontavelvollisuuteen, johon kuuluu lisäksi palveluntuottajien alihankkijoiden sekä tehtyjen sopimusten noudattamisen valvonta. Valvonnan ja ohjauksen keskeisenä tehtävänä on todentaa ja varmistaa palveluntuottajien ja palveluyksiköiden omavalvonnan toteutuminen sekä palvelujen vaatimuksenmukaisuus. Tavoitteena on myös tuoda esiin niitä omavalvonnan osa-alueita, joiden toteutumisen kehittämiseen tulee vielä erityisesti panostaa sekä niitä, joissa on jo onnistuttu. Ohjauksen ja valvonnan avulla voidaan tunnistaa laatu uhkaavat riskit jo ennakkoon ja minimoida mahdollisia haittoja sekä niistä aiheutuvia lisäkustannuksia.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue toteuttaa ennakoivaa, suunnitelmallista ja reaktiivista valvontaa. Hyvinvointialue määrittelee edellä mainitut valvonnan osa-alueet seuraavasti:

Ennakoiva ohjaus ja valvonta on järjestämisvastuussa olevan hyvinvointialueen valvontatyötä tekevän henkilöstön ja palveluiden tuottajien välistä vuorovaikutusta, ohjausta, tiedonvälitystä, tietojen tarkastamista ja lausuntojen sekä selvitysten anatomista. Sen tarkoituksena on varmistaa vaatimuksenmukaisuus jo palvelutoimintaa suunniteltaessa, palveluntuottajan hakiessa lupaa tai rekisteröintiä toiminnalleen. Ennakoivan ohjauksen avulla tuetaan palveluntuottajia ja palveluyksiköitä omavalvonnan kokonaistoimintaprosessin suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Suunnitelmallinen valvonta muodostuu kalenterivuoteen sidotuista ennakoista määräytyistä ja suunnitelluista valvontatoimista: palveluyksiköiden ohjaus-, neuvonta- ja valvontakäynnit, joilla varmistetaan ja todennetaan palveluntuottajien ja palveluyksiköiden omavalvonnan toteutuminen sekä palvelujen vaatimuksenmukaisuus. Sopimusohjaus- ja valvonta on yksi suunnitelmallisen ohjauksen ja valvonnan menettelyistä, jonka tavoitteena on varmistaa, että palveluntuottaja noudattaa hyvinvointialueen kanssa tehtyä sopimusta.

Reaktiivinen eli jälkikäteen tapahtuva ohjaus ja valvonta muodostuu valvontamenettelyistä, jotka syntyvät toiminnasta syntyvistä tilanteista sekä toiminnasta nousseista puutteista. Kyseessä voi olla esimerkiksi palaute asukkailta, työntekijöiltä tai viranomaisilta sekä omavalvonnan ja suunnitelmallisen valvonnan kautta nousseet havainnot. Reaktiivista valvontaa ovat myös erinäiset selvityspyynnöt ja reklamaatiot toiminnasta. Hyvinvointialueen reaktiivisen ohjauksen ja valvonnan tärkein tavoite on antaa tukea toimintayksiköille ja saattaa omavalvonta kuntoon.

4. Omavalvonnan suunnittelu, ohjaus, seuranta ja kehittäminen

4.1. Omavalvonnan suunnittelu, ohjaus ja seuranta

Menten palveluyksiköiden omavalvonnan vuosittaista suunnittelua ohjaavat sekä Päijät-Hämeen hyvinvointialueen omavalvonnan vuosisuunnittelun (Omavalvonnan vuosikello) myötä kohdentuvat omavalvonnan menettelyjen sisällöt ja painopistealueet että Menten palveluyksiköistä nousevat omavalvonnan painopistealueet ja sisällöt. Koska hyvinvointialueen omavalvonnan painopisteet muodostuvat sen toteuttaman omavalvonnan piirissä nousseista lukuisista havainnoista ja tiedoista, ovat edellä mainitut painopisteiden muodostumisen lähteet ja tavat osittain päällekkäisiä.

Omavalvonnan toteutumista seurataan Menten palveluyksiköissä jatkuvasti arjen tasolla. Kunkin yksikön johtaja raportoi palvelujohtajalle ja edelleen johtoryhmälle neljää kertaa vuodessa osana Menten kvartaaliraportointia, talouden ja toiminnan lisäksi, poikkeamat ja kehittämistarpeet suhteessa kunkin yksikön omavalvontasuunnitelmaan sekä valittuihin painopistealueisiin ja niiden tavoitteisiin.

4.2. Omavalvonnan kehittäminen

Menten omavalvontaa kehitetään yhdessä laadun ja laadunhallinnan kehittämisen ja ylläpitämisen välineistöllä eli SHQS standardin mukaisella kriteeristöllä ja siihen liittyvillä itsearvioinneilla sekä sisäisillä ja ulkoisilla auditoinneilla. Omavalvonta ja SHQS standardi täydentävät ja tukevat toisiaan. Molempien perustana on jatkuva oppiminen, tavoitteellinen ja pitkäjänteinen toiminnan kehittäminen sekä toiminnan ylläpitäminen muuttuvan lainsäädännön ja viranomaisten valvonnan suositusten mukaisena.

Toimintaa kehitetään tehtyjen havaintojen perusteella ja omavalvontasuunnitelmaa ja -ohjelmaa päivitetään tehtyjen kehittämishavaintojen perusteella. Päijät-Hämeen hyvinvointialue päivittää omavalvontaohjelmaa ja siinä kuvattuja käytäntöjä suuntaa antavasti 2-3- vuoden välein tai tiheämmin. Menten päivittää omaa omavalvontaohjelmaansa näiden päivitysten myötä tarpeen ja hyvinvointialueen vaatimusten mukaisesti. Omavalvontasuunnitelmat päivitetään kaikkien toimintayksiköiden osalta vuosittain.

4.3. Omaavontaohjelman hyväksyntä

Palvelujohtaja Satu Ukkola

15.12.2025